

16. Нелюбов О. Р. Концепція політичного лідера у працях Н. Макіавеллі [Електронний ресурс] / О. Р. Нелюбов. // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – К. : Міленіум, 2011. – № 2. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/Vdakk/2011_2/47.pdf
17. Ткачук В. Політична еліта та політична модернізація / В. Ткачук // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2008. – Вип. 20. – С. 139-144.
18. Батушан В. В. Професійна підготовка політичних лідерів як шлях підвищення ефективності впливу і взаємодії в державному управлінні [Електронний ресурс] / В. В. Батушан // Державне управління: теорія і практика. – 2011. – № 1. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2011_1/txts/Batushan.pdf
19. Шурко О. Формування іміджу авторитетного лідера в сучасних умовах / О. Шурко, А. Новик // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2010. – Вип. 22. – С. 100-105.

Стаття посвячена одній из актуальних проблем в современной политической жизни – исследованию функционирования института лидерства как механизма политического влияния. Определена сущность понятий «лидерство» и «лидер», выявлены формы и векторы влияния института политического лидерства в современном украинском политикуме.

The article deals with one of the urgent problems in contemporary political life – study of leadership as determinants of political influence. The essence of the concepts of «leadership» and «leader» are defined forms and vectors influence political leadership institute in contemporary Ukrainian politics.

Стаття надійшла до редколегії 17.01.2013

УДК 321.01/02

Лазарев С. С., ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОЛІТИЧНИХ РЕСУРСІВ

В статті здійснено аналіз теоретичних підходів до розуміння політичних ресурсів, вивчається сутність ресурсів, їх природа та зміст. Аналізується зміст таких понять як ресурси влади, можливості влади, різноманітні типології ресурсів та специфіка саме політичних ресурсів.

Суб'єкти політичної взаємодії не завжди раціонально використовують наявні політичні ресурси. Це призводить до непередбачених

ускладнень, додаткових фінансових, матеріальних та інших витрат, сприяє поглибленню конфліктних ситуацій та політичної напруженості.

Дослідження поняття політичних ресурсів, вивчення структури і механізмів відтворення політичних ресурсів, каналів і ступеня їх впливу на політичну ситуацію в суспільстві, «запобіжних механізмів», закладених у структурі політичних ресурсів, представляє науковий інтерес. Проблема полягає в тому, що не розроблені політологічні критерії, показники та ознаки, що характеризують специфіку, стан та процеси формування і використання політичних ресурсів. Поняття політичних ресурсів ще не отримало розгорнутого висвітлення в політології.

Цей термін вживається як у широкому, так і в вузькому значеннях. У широкому розумінні ресурси влади являють собою все те, що індивід або група можуть використовувати для впливу на інших суб'єктів влади. Таке розуміння ресурсів є досить загальним і не дозволяє диференціювати різні елементи влади, оскільки в цьому випадку ресурси включають всі фактори, які здатні так чи інакше вплинути на владу: якості суб'єкта (компетентність, організованість і т. п.); деякі властивості об'єкта (наприклад його політичну довірливість, звичку підкорюватися владі, авторитет і т. д.); сприятливу для суб'єкта ситуацію (економічний підйом, опозиція тощо), а також матеріальні й інші засоби впливу (гроші, зброя, сировина тощо). При такому широкому розумінні ресурсів втрачається їх специфіка як щодо самостійного елементу, який є посередником взаємодії агентів влади та важливим політичним чинником підпорядкування і панування.

Тому, переважним є більш вузьке трактування ресурсів, їх розуміння як всіх тих засобів, використання яких забезпечує вплив суб'єкта на об'єкт влади. Ресурси можуть застосовуватися для заохочення, покарання або переконання. У процесі їх реалізації суб'єктом вони можуть трансформуватися у владу, яка і є здатністю перетворювати певні ресурси у стійкий вплив у рамках системи взаємопов'язаних агентів.

В різних суспільних і гуманітарних науках є спроби охарактеризувати ресурси, в тому числі і в політичному аспекті. Однак у політичній науці немає усталеного визначення політичних ресурсів, критеріїв, ознак, показників, що характеризують їх стан, процеси формування та використання. Виникають складності з методикою виявлення політичних ресурсів і визначення їх ефективності. Це говорить про актуальність тематики даної статті.

Об'єктом даної статті є ресурси влади та суспільства. Предметом – визначення політичних ресурсів суспільства. Мета – вивчення концептуальних засад розуміння політичних ресурсів. Для досягнення

цієї мети необхідно вирішити наступні завдання: розкрити поняття політичних ресурсів; дослідити різноманітні точки зору щодо цього поняття, визначити загальні підходи та теорії природи та сутності політичних ресурсів, надати власне бачення щодо поняття та сутності політичних ресурсів.

Певні положення, що дозволяють охарактеризувати поняття політичних ресурсів, відображені в роботах П. А. Сорочіна, П. Дракера, Н. Еліаса, К. Шмітта, Р. Мілса, К. Маркса, М. Вебера, Н. Вінера, Т. Парсонса, Р. Мертона, Ф. Селзніка, П. Бурдьє та інш.

Деякі методологічні орієнтири для типологізації політичних ресурсів і розкриття їх функціональних особливостей містяться в роботах Д. Мангейма, А. Етціоні, П. Блау, Ф. Гоулда, Р. К. Річа, К. Хайнінгса, Р. Роуза, Р. Уайта та інш.

Ресурсне забезпечення політичних процесів тією чи іншою мірою висвітлено в роботах Г. Баранова, Є. Бойкова, Н. Борисової, А. Колесникова, М. Желтова, Ж. Тощенко, А. Тулеева, Ю. Клейберг, Л. Сморгунова, Є. Тарасова.

Дослідники виробили деякі підходи до типологізації політичних ресурсів, пропонуючи різні концептуальні варіанти їх організації та використання. Сюди можна віднести конфліктні «моделі» в теорії соціальної дії та виділення економічного (виробничого) чинника в якості ресурсотворюючого. Так, Р. Мілс розглядав взаємодію в політиці як відносини «панування і підпорядкування» [6, с. 45]. А. Мендра зазначив взаємозалежності потенційних ресурсів і демографічних процесів у суспільстві [5, с. 112]. П. Сорочін підкреслював залежність ресурсів від видів соціальної взаємодії (характеру «актив», «провідників» і т. д.) [9, с. 234]. У Т. Парсонса можна зустріти ідеї мобілізаційної теорії організації ресурсів суспільства для досягнення колективних цілей, спільних інтересів [14, с. 49].

Крім терміна «ресурси влади» в політичній літературі використовуються й інші. Інколи використовують терміни «основи влади», «засоби влади» і т. д. Згідно з наведеним визначенням до владних ресурсів належать такі їх різновиди: важливі для об'єкта цінності, контрольовані суб'єктом влади (предмети споживання, гроші, умови життєдіяльності); засоби, здатні вплинути на внутрішній світ, мотивацію людини (ЗМІ, проповідь в церкві і т. п.); знаряддя (інструменти), за допомогою яких можна позбавити людину тих чи інших цінностей, в тому числі вищої – життя (каральні органи, зброя).

Розуміння того, що таке ресурси влади, є неодноковим у різних дослідників. Так, М. Роджерс визначає ресурси влади як «благо, володіння яким підвищує здатність його володаря впливати на інших

індивідів» [8, с. 76]. Характеризуючи роль «ресурсів» в поясненні і дослідженні владних відносин, Р. Даль підкреслює, що аналіз їх розподілу між індивідами і соціальними групами в різних суспільствах і історичних умовах – це стародавній, загальноновизнаний, поширений і переконливий засіб пояснення [3, с. 39], використаний Аристотелем в Греції в IV в. до н. е., Дж. Херрінгтон для характеристики суспільства XVII в. в Англії, засновниками американської конституції і багатьма видатними вченими XX в.

Аналіз ресурсів є необхідним для розуміння розподілу влади в суспільстві, він допомагає виділити різні форми влади і оцінити її основні параметри. Ресурси можуть застосовуватися для заохочення, покарання чи переконання. У процесі їх реалізації суб'єктом вони можуть трансформуватися у владу, яка є здатністю перетворювати певні ресурси у стійкий вплив в рамках системи взаємопов'язаних агентів.

Більшість науковців згодні з тим, що ресурси влади можуть бути різними, і немає єдиного ресурсу влади. Наприклад, А. Етціоні виділяє примусові ресурси, ресурси, що дають вигоду, і нормативні ресурси влади. До цієї класифікації слід додати ще один тип ресурсів влади – знання [13, с. 18].

Р. Даль запропонував ще більш докладний перелік ресурсів політичної влади, який включає вільний час акторів, гроші і багатство, контроль над робочими місцями, контроль над інформацією, соціальне становище, володіння харизмою, популярністю і легітимністю, посадові права, солідарність, здатність отримати підтримку інших людей та груп та ін. Уміння Р. Даль не включає в свій перелік ресурсів, хоча і визнає, що формально вміння можуть розглядатися як «особливий ресурс». Єдиний мотив невключення полягає в тому, що вони вважаються дуже значущими для пояснення відмінностей між владою різних лідерів. Однак даний аргумент виглядає не цілком переконливо [3, с. 40]. Те ж саме можна сказати і щодо багатьох інших ресурсів влади. Т. Бентон пропонує розмежувати «можливості» і «ресурси». Перші відносяться до внутрішньої природи акторів, другі – до їх зовнішніх структурних властивостей. Підхід Т. Бентона базується на реалістській методології, відповідно до якої влада людини (або речі) пов'язана з її природою. Погоджуючись з основними положеннями реалістського підходу, Бентон, однак, вважає, що цей підхід не може безпосередньо використовуватися стосовно до поняття політичної влади, оскільки остання, на відміну від індивідуальних здібностей людини, пов'язана не тільки з внутрішньою природою людей, але і з їх зовнішніми відносинами з іншими людьми і матеріальними

об'єктами [12, с. 29]. Знання, вміння, компетенція, внутрішня організація, солідарність та інші якості подібного роду, які Т. Бентон відніс до «можливостям», відіграють специфічну роль у владі. Для володіння владою обов'язково потрібні інформаційні ресурси: суб'єкт повинен мати певні знання дій, які можуть забезпечити досягнення бажаного результату. Відсутність відповідної інформації означає відсутність влади. На думку автора статті, знання відіграють особливу роль у здійсненні влади, однак не слід обмежувати ресурси виключно «зовнішніми» засобами впливу.

Слід зазначити, що роль різних ресурсів у владному відношенні не є однаковою – вони є засобами впливу суб'єкта на об'єкт та виражають їх нерівність і залежність об'єкта від суб'єкта. Крім того, в деяких випадках влада ґрунтується виключно на ресурсах, наприклад, на фізичній силі, володінні важливою інформацією або інтелектуальній перевазі. Тобто, влада цілком може обходитися і без зовнішніх ресурсів. Внаслідок цього, віднесення до ресурсів влади тільки зовнішніх засобів впливу суб'єкта на об'єкт може призвести до виникнення того, що суб'єкт може мати владу, не володіючи ресурсами влади.

Тому, знову ж таки на думку автора даної статті, ресурсами влади суб'єкта можна вважати тільки ті засоби впливу на об'єкт, які суб'єкт контролює і може використовувати в потрібний час. До таких можна відносити всі можливі засоби, потенційно здатні забезпечити підпорядкування об'єкта в силу того, що багато хто з них не контролюються суб'єктом або недоступні йому. Також слід зазначити, що практично будь-який матеріальний предмет, духовна сутність або норма можуть використовуватися в якості ресурсу влади. Однак не можна поширювати це твердження на будь-який об'єкт. У цьому випадку, ресурсом влади швидше можуть стати контроль над інформацією і здатність маніпулювати свідомістю. Тому, навряд чи можливо вказати однозначні засоби, які можуть стати ресурсами влади над усіма людьми.

Уданому контексті варто відрізнити загальні ресурси влади та конкретні ресурси влади. Загальні ресурси влади, це засоби, які суб'єкт контролює і може використовувати для досягнення підпорядкування об'єкта. Конкретні ресурси влади є ті загальні ресурси влади, які обумовлюють владне ставлення в даних умовах в даний час. Володіння ресурсами не обов'язково веде до влади, а ресурси можуть стати основою владних відносин лише у тому випадку, якщо суб'єкт володіє відповідним знанням та вмінням їх використовувати. Якщо суб'єкт не може використовувати наявні в нього ресурси, то він володіє лише потенційною владою і фактично не здатний домогтися підпорядкування об'єкта.

Однак, цього буває недостатньо для виникнення владних відносин, якщо суб'єкт не може використовувати свої ресурси (або деякі з них) в силу моральних, релігійних, правових, політичних або інших самообмежень або через якісь психологічні характеристики. В даному випадку мова йде не про нездатність суб'єкта використовувати ресурси, а про його небажання здійснювати свою владу. Таким чином, для володіння і здійснення влади актор повинен володіти необхідними ресурсами і бути здатним використовувати їх для досягнення своїх цілей. Однак і цього може бути недостатньо.

Ще однією умовою є мобілізація ресурсів. Термін часто використовується в аналізі політичної влади і зазвичай відноситься до груп і організацій, а не до індивідуальних акторів. Він пов'язаний з процесом формування груп, асоціацій і організацій для досягнення колективних цілей. Стосовно до політики «колективні цілі» означають вплив, контроль або доступ до державного управління. Питання про політичну мобілізацію – про те, які групи стають мобілізованими для ефективних політичних дій, є одним з найбільш істотних для пояснення політичних явищ. Необхідно враховувати, що не всі ресурси можуть бути використані негайно. У. Гемсон запропонував розрізнення ресурсів по їх ліквідності: до високоліквідних ресурсів належать ті, які можуть бути використані відразу, без попередньої підготовки, а «низьколіквідні» вимагають певного часу для їх мобілізації.

Д. Ронг провів ретельний аналіз ліквідності різних ресурсів влади, підкресливши відмінність між індивідуальними і колективними ресурсами. Він вважає, що більшість ресурсів, якими володіють індивіди (вільний час, гроші, репутація, персональні якості і т. д.) мають порівняно високий рівень ліквідності, тобто їх легко підготувати до використання або переорієнтувати з одного об'єкта на інший. І навпаки, колективні ресурси (до найбільш значущих ресурсів подібного роду Д. Ронг відніс кількість членів групи, монополію на професію та знання, солідарність та організацію) набагато більш різноманітні за своєю ліквідністю. Нерідко вони тільки починають формуватися одночасно з виникненням групової солідарності, організації та лідерства шляхом мобілізації раніше неорганізованих індивідів. Тому владні можливості груп варіюються від актуальної влади, здійснюваної повністю організованими або мобілізованими індивідами, групами та інститутами, до порівняно віддаленої можливості досягнення влади людьми, які, хоча і розділяють деякі загальні устремління, але не мають будь-якої громадської організації чи усвідомлення колективної ідентичності [15].

Р. Т. Мухаєв наводить класифікацію ресурсів по ефективності і циклу дії. При цьому використання того чи іншого ресурсу або виду

ресурсів залежить від багатьох факторів, у тому числі і від типу політичного режиму [7, с. 117]. Ще одна система класифікації ресурсів виходить з характеру впливу і сфери впливу. Зокрема, А. Етціоні поділяє ресурси на утилітарні, примусові і нормативні [13, с. 86].

Що стосується ставлення дослідників до влади, що базується на примусових ресурсах, то значних розбіжностей тут немає. Примусову владу можна визначити як здатність А змусити Б діяти у відповідності зі своїми намірами і всупереч бажанням Б шляхом загрози негативного впливу на Б, якщо той не кориться. При використанні сили як ресурсу політичної влади джерелом підпорядкування виступає здатність суб'єкта безпосередньо впливати на об'єкт або його оточення. Володіння силою означає можливість здійснити навмисний вплив на тіло або психіку об'єкта або обмежити його потенційні дії. Найчастіше поняття «сила» трактується в плані впливу на фізичну сторону життя об'єкта. Також, важливо розрізнити здатність суб'єкта домогтися підпорядкування об'єкта шляхом використання сили і шляхом загрози використання сили.

Нерідко стверджується, що застосування сили є свідченням краху влади. Тому влада і сила розглядаються як протилежності. Найбільш послідовно цю точку зору відстоює Х. Арендт [1, с. 126]. Аналогічної позиції дотримується також Е. Гідденс, Ю. Хабермас [2; 13] і деякі інші дослідники. Безсумнівно, влада фокусує в собі характер, суть усієї системи суспільних відносин, оголює соціальні протиріччя і в той же час є найважливішою формою їх вирішення.

Однак у сучасному суспільстві ситуація вимагає багато в чому іншого підходу. На цьому тлі стає очевидним брак уваги до правових, моральних ресурсів влади. Однобічність проявляється і в підході до релігійних ресурсів. Першочергова значимість ресурсів як основ влади відображена в теорії «соціального обміну», відповідно до якої, в основі влади лежить нерівномірний розподіл дефіцитних ресурсів. Люди, які не мають ресурсів, отримують їх в обмін на виконання розпоряджень їх власників. Таким чином, вони потрапляють в залежність від інших та підкоряються їм.

Для виділення різних видів влади поширеною є класифікація її ресурсів у відповідності з найважливішими сферами життєдіяльності – на економічні, соціальні, культурно-інформаційні, примусові (силові). Економічні ресурси – це матеріальні цінності, необхідні для суспільного та особистого виробництва і споживання. Соціальні ресурси – здатність підвищення або зниження соціального статусу чи рангу, місця в соціальній стратифікації. Вони частково збігаються з економічними ресурсами. Однак соціальні ресурси включають й

такі показники, як посада, престиж, освіта, медичне обслуговування, соціальне забезпечення і т. п. Культурно-інформаційні ресурси – це знання та інформація, а також засоби їх отримання і поширення: інститути науки та освіти, засоби масової інформації та ін. Як вважає О. Тоффлер, знання та інформація є найважливішим ресурсом влади. Вже сьогодні в постіндустріальних країнах знання, в силу своїх переваг – нескінченності, загальнодоступності, демократичності, – підпорядкували силу і багатство і стали визначальним фактором функціонування влади. В ході суспільного розвитку такі традиційні ресурси влади, як сила і багатство, втрачають вплив, хоча і не зникають повністю. На перший план виходять знання та володіння інформацією. Звичайно, далеко не у всіх країнах знання та інформація мають пріоритет над економічними, соціальними і силовими ресурсами [10, с. 129]. Однак, тенденція підвищення значущості культурно-інформаційних ресурсів як джерела влади в сучасному світі виявляється досить відчутно.

Примусові ресурси – це зброя, інститути фізичного примусу і спеціально підготовлені для цього люди. У державі їх ядро складають армія, поліція, служби безпеки, суд і прокуратура з їх речовими атрибутами: будівлями, спорядженням та технікою, тюрмами і т. д. Цей вид ресурсів традиційно вважається найбільш ефективним джерелом здійснення влади, оскільки його використання здатне позбавити людину життя, свободи і майна.

Різноманітні ресурси влади зазвичай застосовуються її суб'єктами в комплексі, особливо державою, яка більшою чи меншою мірою володіє всіма видами ресурсів.

Специфічним ресурсом влади є сама людина – так звані демографічні ресурси. Люди – це універсальний, багатофункціональний ресурс, який виробляє інші ресурси. Людина – творець матеріальних благ (економічні ресурси), солдат і член партії (політично-силові ресурси), володар і розповсюджувач знань та інформації (культурно-інформаційних ресурси) і т. д. Особистість виступає ресурсом влади лише в одному зі своїх численних вимірів – будучи засобом реалізації чужої волі. В цілому ж людина – не тільки ресурс влади, але й її суб'єкт та об'єкт.

Використання ресурсів влади приводить до руху всі її компоненти, робить реальністю її процес, який характеризується насамперед способами і механізмом володарювання. Існують два головні способи володарювання. Перший з них полягає в спонуканні об'єкта до певних дій. Другий полягає у забезпеченні бездіяльності підвладних, блокуванні небажаних для керівництва видів їх поведінки.

Політичні ресурси, як різновид ресурсів влади – це наявність розвинених політичних партій, відпрацьованість державних меха-

нізмів, підготовлений апарат управління, політичні традиції і звичаї, наявність політичних цінностей в суспільстві, наявність політичних лідерів і відпрацьованого механізму їх формування, розвинена політична теорія і механізми оволодіння нею, розвинена політична культура мас і політична культура функціонування політичних структур та ін.

Політичні ресурси розкриваються у відносинах між суб'єктами політики. Це політичні регулятори відносин між громадянським суспільством та державою [4, с. 275].

Політичні ресурси є впорядкованими і мобілізованими можливостями суб'єктів соціально-політичної взаємодії, спрямованими на досягнення певних цілей у публічній політиці.

Політичні ресурси формуються на різних рівнях взаємодії суб'єктів політики і залучаються до соціально-політична взаємодія як допоміжні інструменти впливу і впливу суб'єктів один на одного. Однак, не завжди політичні ресурси постають у вигляді налагодженої системи обслуговування взаємодіючих суб'єктів. Частина ресурсів може бути не виміряною, не відомі їхні реальні обсяги і місця просторового розміщення. Політичні ресурси можуть бути незатребуваними або тривалий час не використовуватися. Політичні ресурси здатні оновлюватися або запозичуватися. У суспільстві постійно відбуваються рекреаційні процеси (відновлення, перерозподіл, модернізації ресурсного запасу).

В цілому, політичні ресурси втягуються у політичну взаємодію як допоміжні інструменти впливу і впливу суб'єктів один на одного. Структурні елементи політичних ресурсів сприяють мобілізації політичної активності учасників взаємодії, організації інформаційно-комунікативних мереж відносин між взаємодіючими сторонами. Наявність проявленого або завуальованого попиту (пророчення) до політичних ресурсів сприяє впровадженню технологій забезпечення і обслуговування політичними ресурсами суб'єктів політики. Сюди відносяться інформаційні технології, організаційні схеми соціально-політичної взаємодії, моніторинг політичної обстановки на території, іміджеві технології і т. п.

Бібліографічний список

1. Арендт Х. Традиции и современность / Х. Арендт // Советское государство и право. – 1991. – № 3. – С. 124-33.
2. Гидденс Э. Устроение общества: Очерк теории структуризации / Э. Гидденс. – М. : Академический проект, 2005. – 128 с.
3. Даль Р. Полиархия, плюрализм и пространство / Р. Даль // Вопросы философии. – 1994. – № 3. – С. 37 – 48.

4. Мамонтова Е. В. Символічний ресурс як забезпечення ефективності державного управління в умовах соціальних зрушень / Е. В. Мамонтова // Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарРІДУ НАДУ «Магістр», 2007. – Вип. 3 (18). – С. 274-279.
5. Мендра А. Основы социологии. / А. Мендра / Пер. с фр. – М. : NOTA BENE, 2000. – 344 с.
6. Миллс Ч. Р. Социологическое воображение і Ч. Р. Миллс / Пер. с англ. О. А. Оберемко; под общей редакцией и с предисловием Г. С. Батыгина. – М. : Издательский Дом NOTA BENE, 2001. – 264 с.
7. Мухаев Р. Т. Политология / Р. Т. Мухаев. – М. : ПриОр, 1997. – 400 с.
8. Роджерс Е. М. Коммуникационные технологии: новые медиа в обществе / Эверетт М. Роджерс / Нью Йорк, 1986. – 136 с.
9. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: Пер. с англ. – М. : Политиздат, 1992. – 543 с.
10. Тоффлер О. Метаморфозы власти / О. Тоффлер / Powershift: Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21-st Century, 1990. – М. : АСТ, 2004. – 672 с.
11. Хабермас Ю. Политические работы / Ю. Хабермас. – М. : Праксис, 2005. – 368 с. – («Новая наука политики»).
12. Benton T. Objective Interests and the Sociology of Power / T. Benton // Power: Critical Concepts / ed. John Scott. Vol. 2. – London: Routledge, 1994.
13. Etzioni A. The Active Society. A Theory of Societal and Political Processes / A. Etzioni. – N.Y. : Press Univ., 1968. – 612 p.
14. Parsons T. The Social System / T. Parsons. – London : Routledge, 1951. – 241 p.
15. Wrong D. H. Power: Its Forms, Bases, and Uses. Oxford: Basil Blackwell, 1979, 1988, 1995. / Д. Ронг [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.politstudies.ru/resources/> -

В статье предпринят анализ теоретических подходов к пониманию политических ресурсов, изучается сущность ресурсов, их природа и содержание. Анализируется содержание таких понятий как ресурсы власти, возможности власти, разнообразные типологии ресурсов а также специфика именно политических ресурсов.

In the article analysis of theoretical approaches to understanding of political resources is undertaken, essence of resources, their nature and maintenance are studied. Maintenance of such concepts as resources of power, possibilities are authorities, various typologies of resources and also specific exactly of political resources are analysed.